

Kulturdepartementet
Ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
Ku.kkm@regeringskansliet.se

Remiss

Yttrande över promemorian En kulturkanon för Sverige, Ku 2025/00871

Arvsfondsdelegationen har fått möjlighet att yttra sig över promemorian och lämnar följande synpunkter.

Riksrevisionen har som utredningen även tar upp, i sin tidigare rapport *Allmänna arvsfonden – pengar som söker mening* (RiR 2024:2), föreslagit att Arvsfonden skulle avvecklas. Detta upprepades också senast i samband med att socialutskottet behandlade skrivelsen 2024/25:191 *Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2024* samt två motioner i frågan (Socialutskottets betänkande, 2025/26:SoU4). Arvsfondsdelegationen vill här påminna om att regeringen och riksdagen sedan dess behandlat frågan och inte följt Riksrevisionens förslag. Allmänna Arvsfonden kommer inte att avvecklas. Eftersom det inte finns stöd för avveckling är det anmärkningsvärt att utredningen lyfter frågan om Arvsfondens avveckling som en lösning för att finansiera den föreslagna stiftelsen.

Utredningens förslag att medel till en stiftelse som ska förvalta kulturkanonen ”avskiljs” som ett engångsbelopp från Allmänna Arvsfonden är inte heller genomförbart med dagens skrivningar i regelverket för Arvsfonden.

Allmänna Arvsfonden har enligt lag och förordning tydliga målgrupper för sitt uppdrag att stödja organisationer med i huvudsak ideell inriktning;

målgrupper för stödet är barn- och unga, personer med funktionsvariationer och äldre. Syftet med en kulturkanon är främst att bevara och synliggöra kulturarvet och stärka den nationella identiteten och därmed vara ett verktyg för såväl integration som kulturens betydelse i ett samhälle.

I sammanhanget bör nämnas att Allmänna arvsfonden, som en följd av flyktingkrisen, under perioden 2016–2020 finansierade 110 projekt inom det av regeringen prioriterade området Nyanländas mottagande och etablering. Finansieringen uppgick till drygt 443 miljoner kronor för dessa integrationsprojekt. Det bör även nämnas att Allmänna arvsfonden, under den senaste femårsperioden oktober 2020–oktober 2025, har finansierat 70 kulturprojekt uppgående till drygt 358 miljoner kronor.

Under de kommande fem åren kommer Allmänna arvsfonden att finansiera betydligt fler projekt till ett större värde än under den senaste femårsperioden oktober 2020–oktober 2025. Projekt som inte skulle bli av om utredningens förslag genomfördes.

Allmänna Arvsfonden har under snart 100 år varit med och format svensk kultur och samhällsliv på ett sätt som till och med skulle kunna motivera att fonden i sig var en del av en kanon. Allmänna Arvsfonden har varit en förutsättning för ökad tillgänglighet i lokaler, möjliggjort för människor att skapa demokrati, kultur och delaktighet i lokalsamhället.

Goda exempel på detta är Glada Hudikteatern och Songlines¹. Ett nyare exempel är ”Scenen är mitt liv”, ett pågående projekt som utvecklar en konstnärlig heltidskurs för personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) som avslutat anpassad gymnasieskola och som idag har ytterst begränsad tillgång till högre konstnärlig utbildning. Ytterligare ett exempel är ABF Södertälje som i juni 2025 beviljades stöd för ett projekt som ska utveckla teaterbaserad språkundervisning för nyanlända äldre och ungdomar. Målgruppen kommer i första hand från Ukraina. I projektet skapas kurser som

¹ <https://www.arvsfonden.se/projekt/alla-projekt/projektsidor/songlines>

lära ut svenska genom litteratur, teater och musik. Målet är att erbjuda fler sätt att lära sig det svenska språket på och att underlätta integrationen.

Dessa exempel illustrerar Allmänna Arvsfondens roll som finansiär av många goda projekt inom det kulturella området.

I Sverige är det väl känt att kvarlåtenskap från personer utan arvingar tillfaller Allmänna arvsfonden². Denna ordning har inte bara varit lagfäst i snart hundra år utan även djupt etablerad i människors föreställningsvärld. Många har under lång tid levt, planerat och fattat beslut i förvisningen om att deras kvarlåtenskap, om de saknar arvingar eller inte uttrycker specifika testamentariska önskemål, ska användas just på detta sätt.

Mot den bakgrunden är det inte bara juridiskt tveksamt utan även etiskt problematiskt att i efterhand förändra användningen av medel som redan tillfallit Arvsfonden. Ett sådant ingrepp skulle innebära att samhället i praktiken ändrar spelreglerna i efterhand, vilket urholkar förtroendet för både lagstiftningen och den ordning som individer förlitat sig på. Det skulle också innebära att staten frångår den indirekta vilja som många medvetet accepterat genom att inte upprätta testamente.

Att retroaktivt styra om redan inkomna medel till andra ändamål än vad lagen vid tidpunkten medgav vore därför att bryta mot den etiska principen att följa arvlåtarens vilja – även när den uttrycks genom etablerad lagstiftning snarare än genom ett formellt dokument. Av denna anledning avråder Arvsfondsdelegationen kraftfullt från alla förslag som i praktiken skulle leda till att medel, insamlade under en helt annan rättslig och etisk förutsättning, nu skulle ges en ny och oförutsedd användning. Detta skulle riskera att allvarligt skada förtroendet för staten, för givande i stort och för den

² Enligt Giva Sveriges rapport "Att ge efter döden – hur ser allmänheten på att testamentera till ideella organisationer?" från september 2024 framgår bland annat att en stor majoritet (79%) känner mycket eller ganska bra till vem som kommer att ärva dem om de inte skriver testamente. Även Arvsfondens Kännedom- och förtroendemätning från 2024 visar på en ökad kännedom om Arvsfonden hos allmänheten.

grundläggande relationen mellan individ och staten vad gäller förvaltningen av kvarlåtenskap.

Detta yttrande har beslutats av Arvsfondsdelegationen på sammanträdet 2025-12-03, efter föredragning av Lena Hallberg, jurist.

För Arvsfondsdelegationen,

Ulrika Stuart Hamilton, ordförande

Lena Hallberg, jurist